

Lærerikt og myteknusende om forskning

Er forskere alltid objektive? Hva skal man se etter når man leser en vitenskapelig publikasjon? Og hvorfor kan vi ikke alltid tro på «det som står i avisen»?

Tekst: Randi Riise, lekrepresentant i NEM og Kvalitetsdirektør i Link Medical Research

Hva jeg snakker om når jeg snakker om forskning» er en engasjerende og til tider morsom bok om et viktig tema. Bramness refererer i boka flere ganger til sin mor. Jeg tillater meg derfor å referere til min forskersønn, som kastet seg over boka da han kom på besøk i ferien. Dette genererte spennende og til dels høylytte diskusjoner rundt middagsbordet.

Boka er primært skrevet for forskere som skal formidle. Den har imidlertid et språk som gjør den egnet også for ikke-forskere med interesse for temaet. Innholdet krydres med gode historier og morsomme anekdoter som til dels er selvopplevde. De treffende sitatene ved innledningen til flere av kapitlene er en ekstra bonus – og gir gode ideer til akademiske festtalere.

Kildekritikk og politikk

Boka er inndelt i korte kapitler med klare temaer og interessevekkende overskrifter. Den gir gode beskrivelser av forskerfagets natur og utfordringer. Den har også en god og lett tilgjengelig innføring i konkrete områder: systematisk vurdering av publikasjoner, kildekritikk, evidenshierarki, seleksjonsbias og hypotesegenerering. Ikke minst gir boka en god og forståelig beskrivelse av hvordan forskningsdata kan «tortureres til de tilstår» og mulige konsekvenser av at feilaktige resultater tas i bruk som sannheter.

Bramness skriver også engasjerende om temaer med mer politisk innhold. I hvilken grad skal forskning styres av politikere og finansieringskilder? Hva betyr tidsskriftindustriens økonomiske interesser for hva som publiseres, og hvorfor er ikke «Open Access» den ideelle løsningen? Hvor utbredt er «snusk og fusk» i forskning, og hvordan skal det håndteres?

Leserne får en nyttig innføring i hvordan forskere, forvaltere og politikere bruker forskningsdata på forskjellige måter og med ulik målsetting. Samtidig beskriver Bramness hvorfor all tilgjengelig forskning på det aktuelle feltet uansett må ligge til grunn.

Sparker i mange retninger

Bramness beskriver forskningens fascinasjon og hvordan det å «ikke forstå» er en drivkraft mot generering av kunnskap som kan bringe verden fremover. Han går ikke av veien for å sparke til sine egne og også til seg selv som forsker: Kan det være fristende å designe studier ut fra det resultatet man ønsker – og som man har en uovervinnelig tro på at er riktig? Tar man alltid konsekvensen av uventede (og skuffende) funn, eller velger man å bortforklare funnene som feil eller misvisende? Hvor utbredt er desperat og uforsvarlig «fisking» i data for å finne det man så sterkt ønsker og tror på?

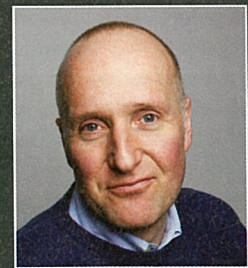
Boka har tankevekkende beskrivelser av hvordan oppdagelser som har endret våre liv, faktisk kan være feil. Den gir også eksempler på hvordan «etablerte sannheter» faktisk ikke er basert på holdbar dokumentasjon: nytten av antioksidanter i kosten, fare ved moderat alkoholforbruk i svangerskapet og psykiske problemer som følge av abort.

«Hva jeg snakker om når jeg snakker om forskning» burde være obligatorisk som krasjkurs for journalister. Både forskning som tema og nyhetssaker basert på forskningsresultater er daglig å finne i pressen, og man kan forundres over hvordan behovet for sensasjoner til tider synes å overstyre evnen til kritisk og rasjonell tenking. Samtidig er boka en oversiktlig oppslagsbok for forskere når pressen ringer. Kanskje det kan hjelpe hvis begge parter har lest samme bok? ■

Hva jeg snakker om når jeg snakker om forskning

Forfatter: Jørgen G. Bramness
Utgiver: Universitetsforlaget
Årstall: 2015
Antall sider: 143
ISBN: 978-82-15-02417-2

Forsker og forfatter
Jørgen G. Bramness.
Foto: UIO